

SCI-CONF.COM.UA

**SCIENCE AND EDUCATION:
PROBLEMS, PROSPECTS
AND INNOVATIONS**

**ABSTRACTS OF III INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
DECEMBER 2-4, 2020**

**KYOTO
2020**

73	Максимяк В. Р., Мовчан К. Р., Давидов П. Г. ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФІЛАКТИКИ І ЛІКУВАННЯ ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ.	428
74	Маковецька Н. В., Сидорук А. В. ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ТУРИЗМ І ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА.	438
75	Марків В. М., Арнаут Г. М. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ У ВИХОВАННІ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЛЮБОВІ ТА ПОШАНИ ДО СІМ'Ї.	441
76	Михайленко В. В. ОСНОВНІ ШКІДНИКИ В ПОСІВАХ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ.	447
77	Михайловська С. О., Пугановський О. В. РОЗРОБКА СИСТЕМИ АВТОМАТИЧНОГО КЕРУВАННЯ ПРОЦЕСОМ ВИПАРЮВАННЯ ХЛОРИДУ КАЛЬЦІЮ З ПІДТРИМКОЮ ПРОЦЕСУ «САМОЗАТРАВКИ».	452
78	Міщенко Л. В. ВИДАТНІ ОХТИРЧАНИ. ВІКТОР КАПУСТА.	456
79	Мотрук Т. О., Атаджанов С. Р. ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ ЗАХВОРЮВАНЬ СЕРЦЕВО- СУДИННОЇ СИСТЕМИ.	463
80	Наливайко Л. Р., Дяченко Е. Р. ОСНОВНІ ЗАСАДИ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В УКРАЇНІ.	472
81	Наказний М. О., Литвин І. В. ПОДОЛАННЯ ФОРМАЛІЗМУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.	476
82	Недашковская Т. Е., Остапчук А. И. НЕВЕРБАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ В КАРТИНЕ МИРА СТУДЕНТОВ (НА МАТЕРІАЛЕ ФРАЗЕОЛОГІИ).	483
83	Недашковская Т. Е., Лобода М. П. ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЫ МИРА ПОКОЛЕНИЙ «Y» И «Z».	487
84	Николеишвили Г. В., Шапакидзе Е. Д. К ВОПРОСУ ИСТОРИИ, РАЗВИТИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ ШЕЛКОВОДСТВА В ЗАКАВКАЗЬЕ.	491
85	Олійник В. О. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ В ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ОСВІТИ.	502
86	Очеретна А. В., Фролова Н. Е. ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ОЛІЇ РИЖІЮ У ДІЄТИЧНОМУ ХАРЧУВАННІ.	508
87	Панькова О. В., Касперович О. Ю., Іщенко О. В. ПОТЕНЦІАЛ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ У СФЕРІ ПРАЦІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	513

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ НАРОДНОЇ
ПЕДАГОГІКИ У ВИХОВАННІ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЛЮБОВІ
ТА ПОШАНИ ДО СІМ'Ї**

Марків Володимир Миколайович
кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри педагогіки та методик навчання
Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія
м. Запоріжжя, Україна

Арнаут Галина Михайлівна
вчитель початкових класів
Криворізька Тернівська гімназія
м. Кривий Ріг, Україна

В статті розглядаються особливості використання засобів народної педагогіки у вихованні у молодших школярів любові та пошани до сім'ї. Розкривається шанобливе ставлення народної педагогіки до сім'ї, родинних цінностей. Акцентується увага на таких засобах: рідна мова, фольклор, традиції та обряди, приклад дорослих, праця.

Ключові слова: родина, сім'я, народна педагогіка, рідна мова, фольклор, традиції та обряди, приклад дорослих, праця, слово вчителя.

Першоосновою життя на землі є сім'я. Сім'я в Україні завжди розглядалась як святина. «Без сім'ї немає щастя на землі» мовиться у народному прислів'ї.

Шанобливе ставлення народної педагогіки до сім'ї оспіване в піснях, де члени сім'ї, сімейна трійця образно порівнюється з красним сонцем, ясним місяцем та зірочками на небі. Як без небесних світил неможливе життя на Земні так неможливе воно і без сім'ї.

Сім'я має певні обов'язки, виконує певні функції, однією з яких є виховання дітей У дітей свій обов'язок – любити і шанувати батьків: «Шануй батька й

неньку, то буде тобі скрізь гладенько». Невдячність дітей до батьків суворо засуджується у моральному кодексі нашої педагогіки.

Над проблемою етнопедагогічних основ виховання та використання засобів виховання в народній педагогіці працювали видатні педагоги: К.Ушинський, С.Русова, В.Сухомлинський, М.Стельмахович.

Одним із засобів виховання в народній педагогіці є рідна мова. Вона є найважливішим, найбагатшим і найміцнішим зв'язком між нинішнім і майбутнім поколіннями народу. Дорослі розповідають дітям казки, історії, бувальщини, розмовляють про все, що викликає дитячу цікавість. За допомогою слова можна звернути увагу дітей на важливий момент, підказати, спонукати, наголосити, зауважити, похвалити тощо.

Слово вчителя – регулятор дитячої поведінки. Але воно може виховувати, а може викликати і опір дитини. Причин тут безліч, але всі вони, мабуть, зводяться до сліпої віри в магічну силу слова, коли ми починаємо зловживати словесними методами виховання. Буває, що ми забуваємо про такі «дрібниці», як невідповідність наших слів справам, нестійкість наших слів, що виражається в непостійності вимог, словесній муштрі, і тоді свідомо чи мимоволі ми втомлюємо дитину, притуплюємо її чутливість до слова. Воно перестає нести в собі словесний заряд. Відомо, що коли дорослі постійно обрушують на дитину зливу повчань, повторюють сто разів на день те саме, в неї виробляється імунітет до наших «сентенцій».

Найчастіша наша помилка - зловживання наказовою формою в звертанні до дітей: «Не смій!», «Перестань зараз же!» і т. ін. Дитина звикає жити за підказуванням. І коли слово-милиця перестає фігурувати в її житті, виявляється, що дитина не спроможна зробити самостійно жодного кроку.

Це в одному випадку. В іншому – учні настільки звикають до «керівних вказівок», що в них настає адаптація до нашого слова. Вони просто не сприймають його. І це найгірше: контакт вчителя з дітьми порушений.

Виявляється, слово виховує, коли ним не зловживають, коли воно переконує, зачіпає струни дитячої душі, підкріплюється на ділі, вимовляється доброзичливо, серйозно, дохідливо.

В.Мосіяшенко зазначає, що мова є одним із наймогутніших вихователів дитини, але вона не може замінити собою знань, набутих безпосередньо із спостережень та досвіду [2, с. 98].

Одним із засобів виховання в народній педагогіці є фольклор. Усна народна творчість узагальнює багатовіковий людський досвід, вона є носієм і втіленням народної мудрості, народного світогляду, його ідеалів. У ній відбиваються національна психологія, національна свідомість народу, це його історія, філософія, мораль, правові закони.

Узагальнені форми життя, виховання, навчання, спостережливості втілювались у рідному слові, закріплювались, передавались із вуст у уста, шліфувались, набували значущості «народних перлин», яке одне покоління передавало іншому як найдорожчу спадщину.

Серед творів усної народної творчості є багато, які можна успішно використати з метою виховання любові та пошани до сім'ї. Це і казки відповідного змісту; приказки, прислів'я, використані у відповідний момент; мирилки, промовлені для зняття конфлікту тощо.

Для усної народної творчості характерне поєднання колективного й індивідуального. Індивідуальне, яке сприймається гуртом, стає колективним творінням. Фольклорною ознакою є імпровізаційність. Ці дві ознаки ми можемо використати переробляючи, перефразовуючи деякі фольклорні твори, щоб посилити їх вплив на формування у дітей любові та пошани до сім'ї.

Ще одним важливим засобом виховання в народній педагогіці є традиції та обряди. Скільки б не розповідали дітям про рід, родовід, але якщо в сім'ї немає традицій, не зберігаються сімейні реліквії, листи, рушники, одяг, вони ростуть без поважного ставлення до батьків, до старших.

Про це з сумом розмірковує засновник сучасного українського народознавства В.Скуратівський. В книзі «Берегиня» він пише: «... чи в багатьох

сучасних сім'ях знайдеш на стіні батьківські фотокартки. Зате скільки співаків, футболістів, колекцій цигаркових коробок! Старі фотокартки близьких людей припадають пилюкою в безладно напханих альбомах, а прибраний домотканим рушником портрет батька чи мами вважається ознакою старомодності, несмаку. Еталоном комфортності, обличчям сучасної оселі стало натомість масове колекціонування кришталю, невжиткового посуду, розкішних меблів...» [3, с. 60].

Протягом перебування дітей у освітньому закладі потрібно викликати у них інтерес до свого родоводу. Бажано, щоб кожна дитина при закінченні навчання у початковій школі мала свій альбом – родовід чи родинне дерево, виготовлене своїми руками під керівництвом вчителя. А в ньому фотографії прадіда, прабабусі, дідуся, бабусі, батьків, братів, сестер.

Нехай стануть шанованими й у початковій школі прабатьки, дідусі, бабусі та самі батьки. Як зазначає М.Стельмахович: «...зустрічі з ними напередодні національних свят, їхні розповіді обов'язково викличуть у дітей інтерес до історії родоводу, любов і пошану до рідних [4, с. 89].

Не менш важливим засобом виховання в народній педагогіці є приклад батьків, дорослих. Батьки, вчителі завжди є еталоном для дітей, взірцем для наслідування. Дитина усвідомлює не тільки те, чого ми її навчаємо. На неї справляє вплив особистість дорослого, його стиль роботи, манера триматися, уміння розмовляти з дітьми та іншими дорослими.

Дитина розвивається всебічно під впливом людської особистості, яку К.Ушинський порівнював з життєдайним променем сонця. Виховувати власною вихованістю – таким повинен бути девіз кожного, хто причетний справи виховання. Вміти звертати на себе критичний погляд, об'єктивно оцінювати власні досягнення та прорахунки, завжди пам'ятати, що кожен твій крок, жест, слово під невідступним контролем [6, с. 236].

Ми весь час впливаємо на дітей: і тоді, коли розмовляємо з одним, а чуйні усі інші, і тоді, коли робимо зауваження одному, а другий вслухається в наші слова, і тоді, коли одного хвалимо, а інші при цьому присутні, і тоді, коли щось робимо в оточенні цікавих, ведучи з ними розмову. Тільки сама присутність дорослого з

дітьми неодмінно чогось учить їх. Навіть тоді, коли дорослий не ставить перед собою певного завдання, він так чи інакше впливає на них.

Дітям притаманна надзвичайна властивість визначати наш настрій, вловлювати, як ми ставимось до них – всерйоз сприймаємо їхні справи чи поверхово, формально; по-доброму робимо зауваження, чи за сухим безстороннім тоном криється наше розчарування.

На жаль, далеко не завжди у взаєминах з дітьми ми беремо до уваги дитячу проникливість.

Ще одним важливим засобом виховання дітей в народній педагогіці є праця. З перших років життя дитину оточує трудова атмосфера сім'ї. До змісту трудового виховання дітей в сім'ї входять самообслуговування, побутова праця, праця в природі. У кожному з цих видів праці батькам треба визначити коло обов'язків дітей, запровадити певну систему їх виконання. На цьому наголошував А. Макаренко, який підкреслював, що кожна дитина в сім'ї повинна мати свої обов'язки [1, с. 354].

Дітям дуже приємно дарувати на день народження своїм рідним хусточку, серветку, зроблену або вишиту своїми руками. Наслідки праці, яких діти досягають самостійно, зі своєї ініціативи, бувають особливо дорогі батькам, братам і сестрам. Це привчає дитину виявляти піклування, увагу до своїх близьких, бажання принести їм радість і задоволення.

У сім'ї має бути трудове оточення, загальний порядок у домашньому господарстві. Коли діти бачать, що дорослі дружно, добре працюють, допомагають одне одному, дбайливі, уважні одне до одного, то і в дітей збільшується інтерес до роботи, любов до праці, бажання самому в ній брати участь і допомагати дорослим [5, с. 77].

Вчителі також використовують працю, як засіб виховання, любові та пошани до сім'ї. Батьків запрошують на заняття, де вони розповідають про свою працю на підприємствах та установах. Бабусі під час зустрічей з учнями розповідають про минувшину. Під час такої роботи у дітей виникають та закріплюються почуття любові та пошани до членів сім'ї.

Висновки. Молодший шкільний вік – це вік, в якому закладаються першооснови морального усвідомлення власних дій та поведінки і який характеризується такими позитивними рисами, як чуйність, безпосередність, довіра, зацікавленість. Молодший школяр здатний виражати турботу не тільки на рівні емоцій, а й вчинками. Для учнів даного віку провідними є такі якості та уявлення, як ввічливість, доброзичливість, милосердя, взаємодопомога, щедрість, гостинність, чемність, увага до інших, повага до старших, тобто визначальні риси українського національного характеру. Пріоритетним для молодших школярів є виховання на кращих традиціях сім'ї, свого роду, краю.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Макаренко А.С. Мои педагогические воззрения / А.С.Макаренко. - М.: Знание, 1984. - С. 343-363.
2. Мосіяшенко В.А. Українська етнопедагогіка: [навч. посіб.] / В.А.Мосіяшенко - Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. - 176 с.
3. Скуратівський В. Березиня: [посіб.] / В. Скуратівський. - К.: Рад. письменник, 1887 - 276 с.
4. Стельмахович М.Г. Українська народна педагогіка: [навч. посіб.] / М.Г.Стельмахович. - К.: ІЗИН, 1997. - 232 с.
5. Українська родина: Родинний і громадський побут: [навч.-метод. посіб. для вч. та виклад. народознавства] / Упор. Орел Лідія. - К. ІЗМН, 2000. - 423 с.
6. Ушинський К.Д. Рідне слово в 2 т. / К.Д.Ушинський. - К.: Рад. шк., 1983. - Т.2. 1983. - 380 с.